

Nádorové (tumorové) markery

Petr Breinek

Nádorové (tumorové) markery

Na laboratorní
žádance nebo
výsledkovém
listu

CEA

CA 125

CA 15-3

CA 19-9

CA 72-4

PSA

AFP

CYFRA 21-1

Nádorové (tumorové) markery

Indikátory nádorového onemocnění

Definice

Široké spektrum molekul
(většinou proteinů/proteomika) rozdílných
vlastností, které se **vyskytují**
ve zvýšené koncentraci
v nádorových tkáních nebo
v krvi onkologických nemocných

Mohou být produkovány

✓ Nádorovými buňkami

Nádorem asociované antigeny

✓ Jinými tkáněmi jako jejich
odpověď na přítomnost nádoru

Indukované TM

Rozdělení nádorů

➤ **Benigní (nezhoubné)**-nepronikají do okolních tkání ani se nešíří do jiných částí těla

➤ **Maligní (zhoubné)**

- karcinomy (epiteliální nádory)

- sarkomy (mesenchymální původ)

- hematologické nádory

Často vytvářejí **metastázy** =druhotné ložisko maligního nádoru, které vzniká šířením nádorových buněk přímým prorůstáním, krevním oběhem nebo lymfatickou cestou)

Mezinárodní klasifikace maligních nádorů (TNM)

T rozsah primárního nádoru

N stav regionálních uzlin (metastáz)

M přítomnost vzdálených metastáz

Proč vznikají nádorové buňky?

- Jsou narušeny kontrolující a řídicí mechanismy pro normální růst, to způsobí nekontrovatelný růst určité části buněčné populace
- Rakovina vzniká v důsledku hromadění poruch genetického kódu, podíl genetických změn (mutací) je zásadní. Část mutací si neseme od rodičů, část získáváme během života (zevní podmínky a rizika)

Realita, statistika

- Každý třetí člověk v ČR během svého života nějakým typem nádoru onemocní, každý čtvrtý na rakovinu zemře
- S vyléčenými nebo právě léčenými nádory žije v ČR asi 520 000 lidí, 15-20% z nich se dožije ještě jiného nádoru
- Nicméně rakovina všech typů zachycená včas je již zcela vyléčitelná, některé typy nádorů jsou vyléčitelné i v pokročilých fázích onemocnění (např. lymfomy nebo metastázuující nádory varlat a dětské nádory)

Nejvíce úmrtí

➤ Karcinom (ca) plic

85% nemalobuněčný plicní karcinom (NSCLC)

-obvykle pomalejší růst a pozdější tvorba metastáz

- ***velmi často diagnostikován až ve stavu pokročilého onemocnění s prognózou velice nepříznivou***

Možný zvrat přinesla pro pacienty cílená terapie na řídící mutace v nádorové tkáni(např. genu tyrosinové kinasy, ALK *anaplastic lymphoma receptor tyrosine kinase*) imunoterapie (léčba inhibitory kontrolních bodů imunologické reakce).

Nejvíce úmrtí

- **Karcinom (ca) plic**
- **Karcinom tlustého střeva**
- **Karcinom prsu**

Současná léčba

- Chirurgický výkon
- Radioterapie
- Systémová terapie (chemoterapie, biologická nebo hormonální léčba)
- Snaha o individualizaci léčby

Jaký je význam stanovení TM?

Sledování efektu terapie (průběhu choroby)

Návrat choroby

Remise = vymizení příznaků choroby
(dočasné nebo trvalé)

Staging = určení stadia choroby

Upřesnění diagnózy

Podezření na reziduální nádor

Lze použít TM pro screening a primární diagnostiku?

U asymptomatických vyšetřovaných
**Většina nádorových markerů
není k tomuto účelu vhodná**

Universální tumorový marker, který by jednoznačně určil, zda jedinec má nebo nemá nádorovou chorobu není zatím znám!

Negativní nález neznamená nepřítomnost nádoru!

a naopak

Pozitivní nález neznamená přítomnost zhoubného nádoru!

Příklad využití TM u zhoubného nádoru prostaty

- Je druhým nejčastěji diagnostikovaným onemocněním u mužů po 50.roce života
- V průběhu roku onemocní více než 2 700 českých mužů a více než 1 300 pacientů s touto diagnózou ročně umírá
- Během posledních třiceti let se výskyt nových případů ztrojnásobil

PSA

(Prostatický specifický antigen)

- Fyziologicky syntetizován v epitelu prostaty u zdravých osob, ve zvýšené míře u nemocných s hyperplázií a s **ca prostaty**
- Glykoprotein (10% sacharidů), působí jako serinová proteáza
- Vyskytuje se ve **volné formě (FPSA)** a ve formě **komplexů** (PSA-AMG a PSA-ACT)

AMG=alfa2-makroglobulin

ACT=alfa1-antichymotrypsin

PSA

(Prostatický specifický antigen)

Zvýšené hodnoty:

- ✓ Benigní hyperplázie prostaty (BHP) a
- ✓ **ca prostaty** = maligní hypertrofie prostaty

Nespecifické zvýšení:

Záněty prostaty (prostatitidy), mechanické dráždění prostaty (vyšetření „per rectum“, jízda na kole)

PSA

(prostata specifický antigen)

Metody stanovení

- Referenční metoda: není k dispozici
- CRM: není k dispozici
- Ke standardizaci se zatím používá standard WHO 96/670
- Doporučené metody:

Imunoanalytické metody

Jaké jsou hodnoty PSA? Referenční rozmezí ?

Cut-off / diagnostický rozhodovací limit
(diskriminační hodnota)

Je to hodnota výsledku laboratorní zkoušky, která má rozlišit jedince s přítomností choroby od jedinců bez její přítomnosti s danou:

Klinickou **senzitivitou a specificitou**

Prediktivní hodnotou

Věrohodností

Hodnota zvolená na bázi konsenzu odborníků

PSA

(prostata specifický antigen)

Rozhodovací limit (cut-off)

<4,0 $\mu\text{g/l}$

nebo (?)

do 49 r **<2,5 $\mu\text{g/l}$**

do 59 r **<3,5 $\mu\text{g/l}$**

do 69 r **<4,5 $\mu\text{g/l}$**

nad 69 r **<6,5 $\mu\text{g/l}$**

Ideální stav

Rozhodovací limit

Četnost

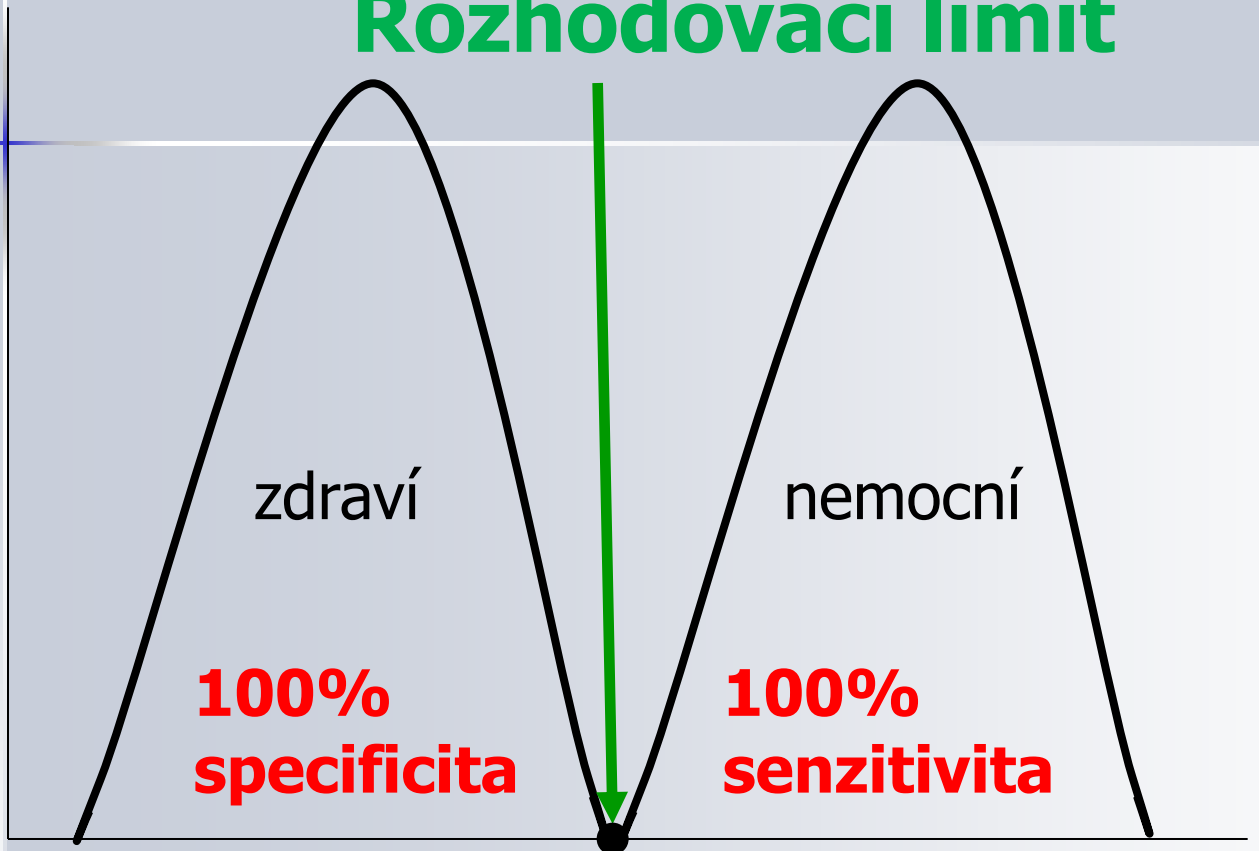
zdraví

**100%
specifická**

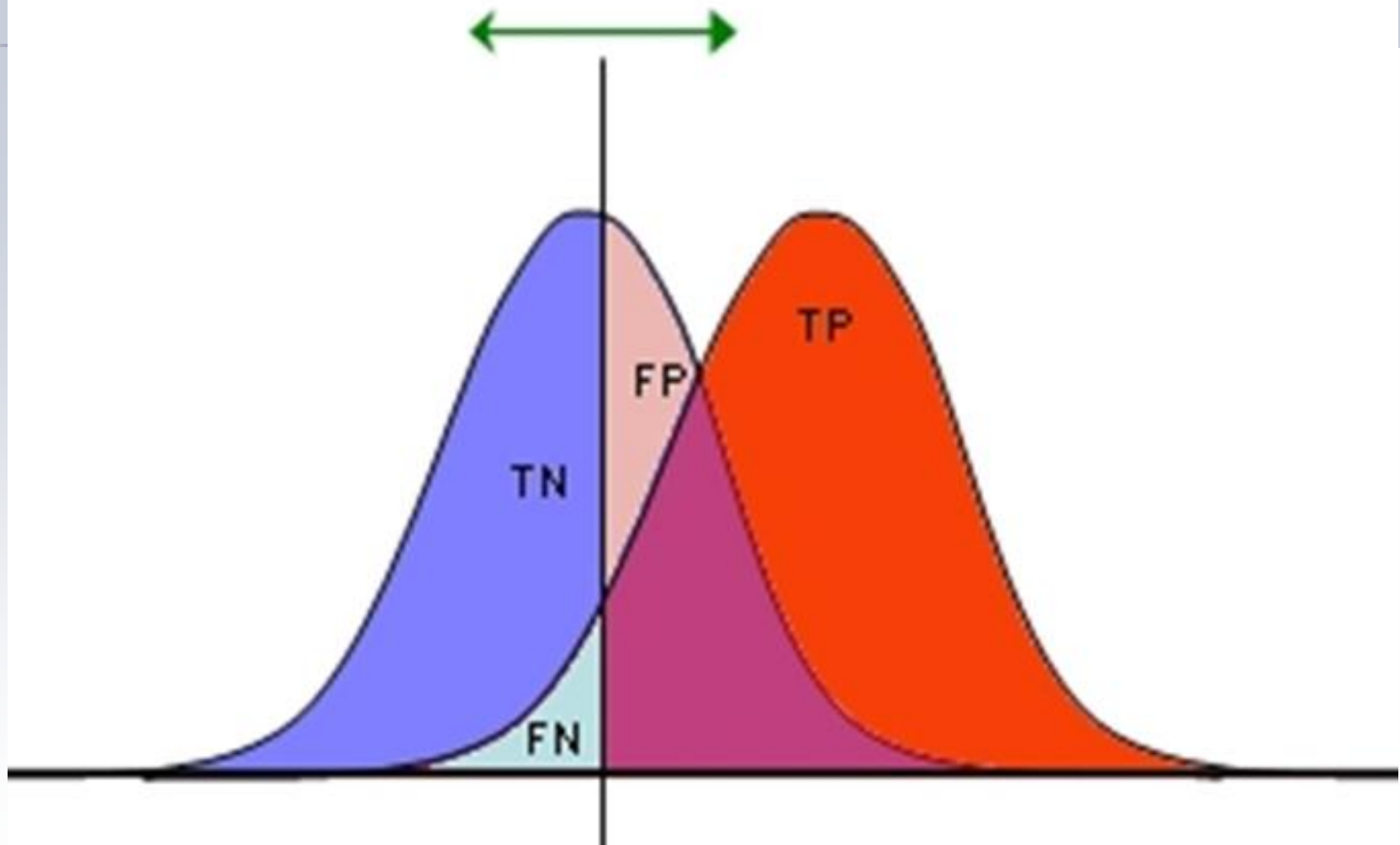
nemocní

**100%
senzitivita**

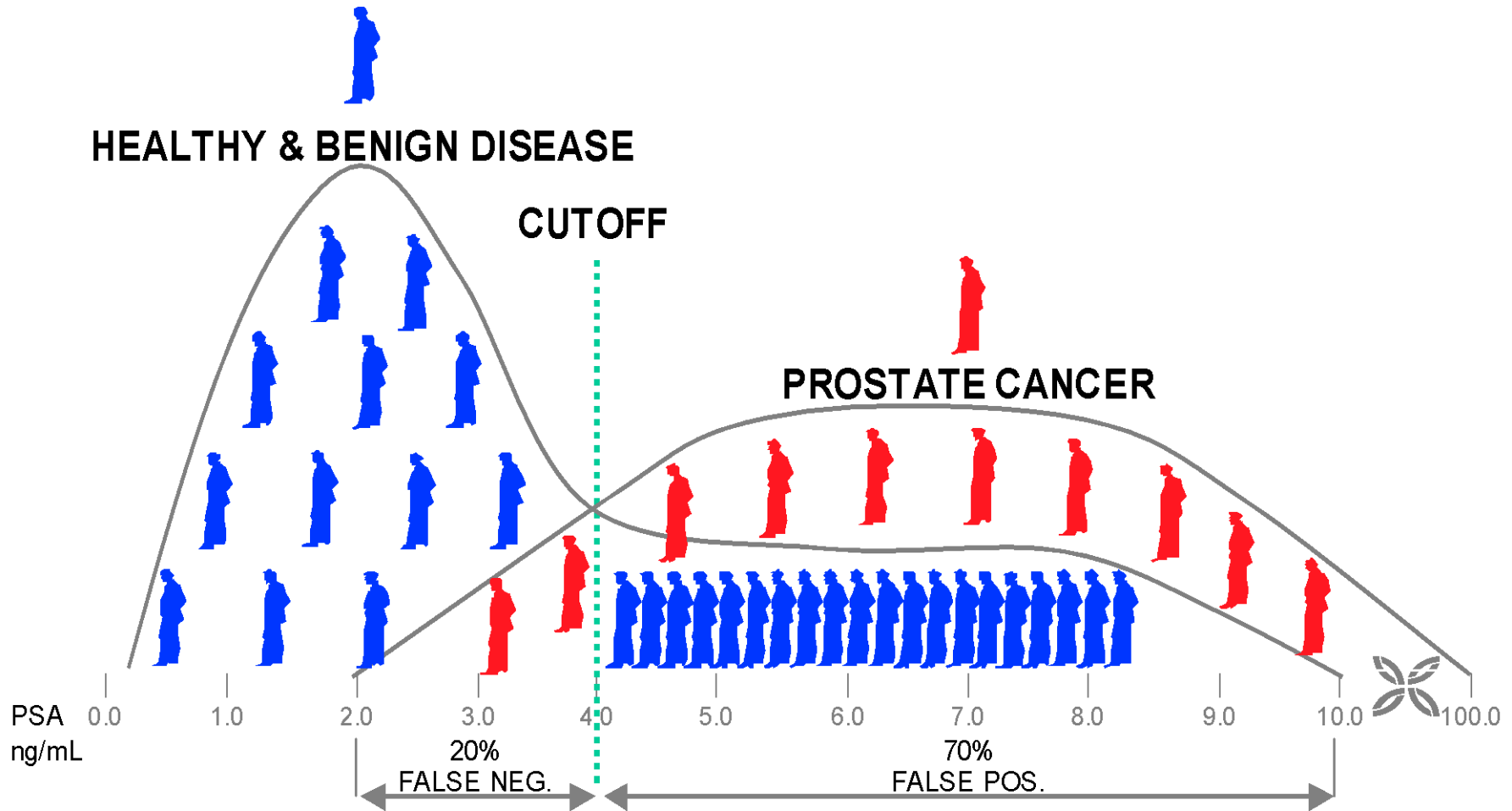
Koncentrace

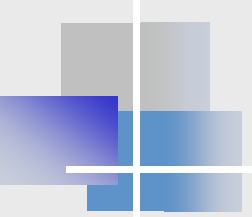
Realita: smíšená populace

PSA - problém rozhodovacího limitu

PSA

-
- Nelze stanovit žádnou hraniční hodnotu PSA, která by měla zároveň vysokou sensitivitu a vysokou specifitu při sledování výskytu karcinomu prostaty u zdravých mužů
  - Riziko karcinomu prostaty se spíše plynule zvyšuje při stoupajících hodnotách PSA

Thompson I.M., et al., JAMA, 2005, 294, 66-70

Volný PSA (FPSA)

- Zvýšená specifita vyšetření

- **Poměr (FPSA/PSA) . 100**
pro „šedou zónu“ PSA 4-10 µg/l
- **0-15% malignita**
- **15-25% malignita i benigní hyperplazie**
- **nad 25% benigní hyperplazie**

Klinická specificita (specifičnost)

Udává procento správně negativních výsledků ze souboru zdravých.

Pravděpodobnost, že zdravý nebude testem zachycen

Čím vyšší specificita, tím je méně falešně pozitivních výsledků.

$$\textit{Specificita}(\%) = \frac{\text{počet správně negativních výsledků}}{\text{celkový počet zdravých}} \times 100$$

Doporučení: >95%

Příklad: Specificita

1) Test má 95% specificitu

Co to znamená?

- ✓ Z 10 000 zdravých označí test 500 zdravých mylně za nemocné (FP, specificita)

Klinická senzitivita (citlivost)

Udává procento správně pozitivních výsledků ze souboru nemocných.

Pravděpodobnost, že nemocný bude testem zachycen

Čím vyšší senzitivita, tím je méně falešně negativních výsledků.

$$\textit{Senzitivita}(\%) = \frac{\text{počet správně pozitivních výsledků}}{\text{celkový počet nemocných}} \times 100$$

Doporučení: >50%

Příklad: Senzitivita

1) Test má 95% senzitivitu

Co to znamená?

- ✓ Z 10 000 nemocných test označí 500 nemocných mylně za zdravé (FN, senzitivita)

2) Doporučení: Test má >50% senzitivitu

Co to znamená?

- ✓ Z 10 000 nemocných test označí 5 000 nemocných mylně za zdravé (FN, senzitivita)

Jak rozumíme klinické (diagnostické) a analytické senzitivě a specificitě?

Senzitivita – schopnost stanovit nízké koncentrace stanovovaného analytu

Specificita – schopnost stanovit právě a jen konkrétní analyt

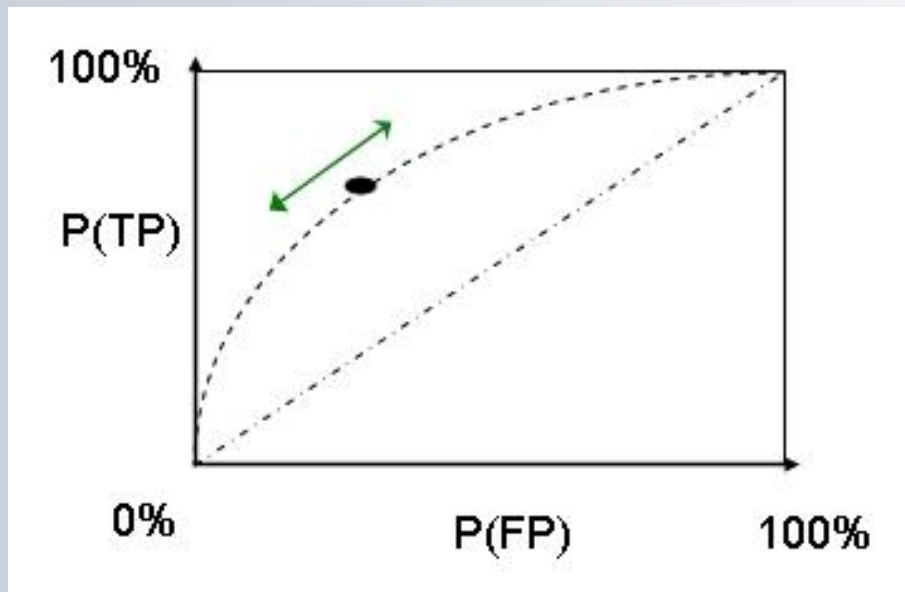
Vztah mezi klinickou
(diagnostickou) senzitivitou a
specificitou

ROC analýza a ROC křivka

Určení rozhodovacích limitů (cut-off)
a na porovnávání alternativních testů.

ROC analýza a ROC křivka

- ✓ **ROC analýza** (*receiver operating characteristic analysis*) je statistický postup vyhodnocování signálů správné/falešné pozitivity a falešné/správné negativity.
- ✓ **ROC křivka** (*receiver operating characteristic curve*) obvykle znázorňuje vztah mezi senzitivitou a (1 – specificitou), tj. vztah mezi správnou pozitivitou a falešnou pozitivitou

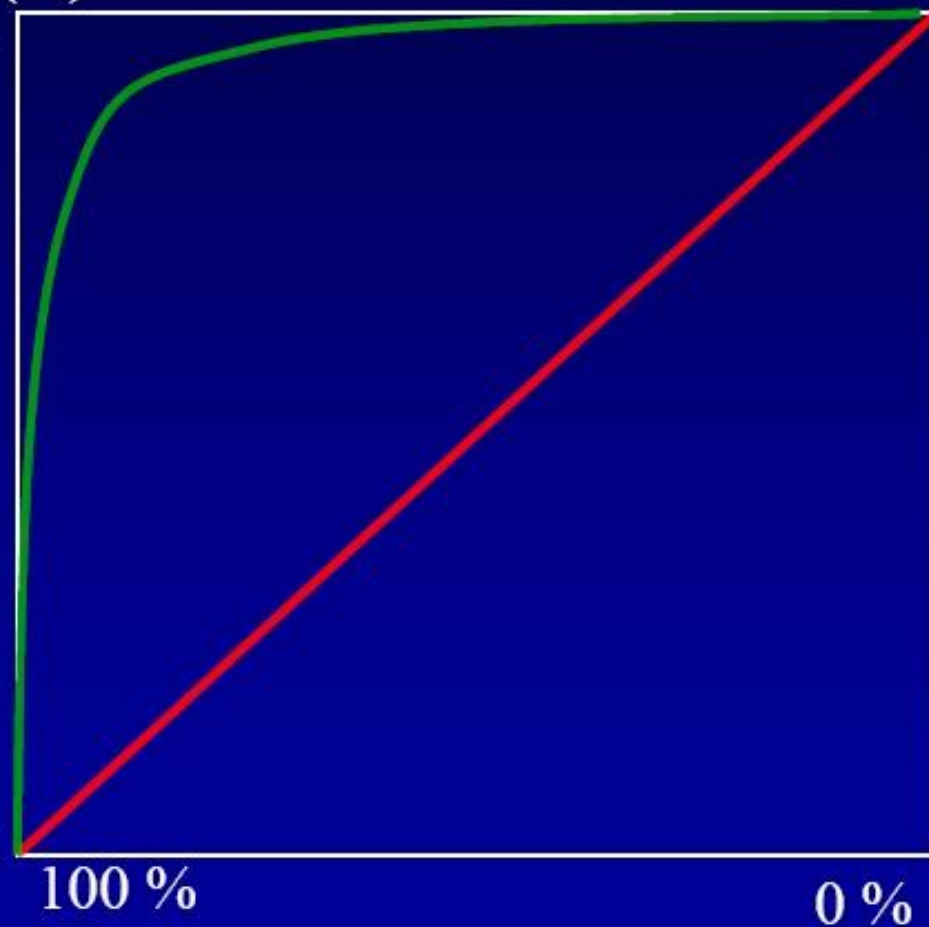
Hodnocení TU markerů pomocí ROC křivek

(ROC = receiver operating characteristic)

senzitivita (%)

100 %

0 %

100 %

0 %

specificita (%)

- vhodný TU marker
- žádná diskriminace mezi zdravými a nemocnými

ROC křivka

- ✓ **Plocha pod křivkou** (*area under curve, AUC*) charakterizuje diagnostickou účinnost testu; čím je AUC větší, tím je lepší diagnostická účinnost testu
- ✓ Dobrý diagnostický test by měl mít rozhodovací hodnotu zvolenou tak, aby senzitivita byla vysoká a falešná pozitivita nízká, tj. rozhodovací hodnota se blíží k levému hornímu rohu

AUC = 0,97–1,00   vynikající test

AUC = 0,92–0,97   velmi dobrý test

AUC = 0,75–0,92   dobrý test

AUC = 0,50   bezcenný test

Třídění tumorových markerů (podle výskytu)

- 1. Humorální** (prokazované v krvi nebo jiných tělesných tekutinách)
- 2. Celulární** (buněčné, vyskytují se v nádorových buňkách nebo na jejich povrchu)

Steroidní receptory (estrogenové, progesteronové)

Receptory růstových faktorů

Onkoproteiny (Her-2/neu)

Produkty supresorových genů (p53)

Proteinázy

Tkáňové a buněčné markery

Molekuly receptorové povahy

➤ **Estrogenový receptor**

➤ **Progesteronový receptor**

(Steroidní receptory, **markery ca prsu, pozitivita je indikací k terapii antiestrogeny**)

➤ Receptor pro IL-2

➤ C-erb-B2, ...

Třídění tumorových markerů (podle biologické funkce)

1. Onkofetální a onkoplacentární antigeny (CEA, AFP, hCG)

Onkofetální antigeny – látky vytvářené organismem ve fetálním období (po narození se tvoří jen v souvislosti s nějakým onemocněním, nejčastěji nádorem)

2. Karbohydrátové molekuly s epitopy rozpoznávané pomocí mAb

(CA = *carbohydrate antigen*,

CA125, CA 15-3, CA 19-9, CA 72-4)

3. Proliferační a diferenciační antigeny

(TPS, PSA, TK, CEA)

4. Hormony (hCG, ACTH, parathormon, kalcitonin)

5. Enzymy (NSE, TK, LD)

6. Specifické proteiny

ferritin, beta2-mikroglobulin,

monoklonální imunoglobuliny

volné lehké řetězce kapa a lambda

7. Receptory (estrogenové, progesteronové, růstových hormonů)

8. Metabolity (metanefriny, katecholaminy)

9. Onkogeny a onkoproteiny (p53, BRCA1)

Gen buněčného nebo virového původu zodpovědný za rychlý a nekontrolovaný růst živočišných buněk (mutovaný gen)

Vznikne z **protoonkogenu**, který po aktivaci je schopen vyvolat neoplastickou transformaci

Klasifikace nádorových markerů

- ✓ Praktické je rozdělení podle jejich klinické užitečnosti
- ✓ Zahrnují: onkoproteiny, antigeny neznámé funkce, enzymy, hormony,...

Preanalytická fáze

Pravidla pro odběr/výběr TM

- ✓ Typ TM je dán **lokality nádoru**
- ✓ **Frekvence** podle uvedených zásad (poločas, doporučené časování)
- ✓ Respektovat **doporučení odborných společností**
- ✓ Obvykle sérum, není-li vyžadováno jinak
- ✓ Nutná **kontrola preanalytických vlivů při odběru**

Zvýšené hodnoty můžeme nalézt také

U nemaligních onemocnění(hyperplázie prostaty-PSA)

Po vyšetřovacích zásazích(rektální vyšetření prostaty-PSA)

Po chirurgickém zákroku(CA 19-9, CA 125)

Po kontaminaci analyzovaného materiálu(sliny-SCCA)

Při akutní terapii(chemoterapie, radioterapie-TPS)

Interference (hemolýza-NSE)

Kouření (CEA), **těhotenství** (hCG)

Frekvence vyšetření TM

Před terapií – Chirurgický výkon, chemoterapie, radioterapie	výběr 1 – 2 NM
Po terapii	dle biologického poločasu: za 1 – 5 týdnů
Do 6 měsíců po terapii	1x měsíčně
6 - 12 měsíců po terapii	1x za 2 měsíce
12 - 18 měsíců po terapii	1x za 3 měsíce
Po 18 měsících	1x za 6 měsíců
Mimořádné vyšetření NM	při nejasném průběhu nemoci při nálezů 2. stoupající hladiny opakovat vyšetření do 1 měsíce

Biologický poločas (TM) v séru

Marker	Poločas	Marker	Poločas
CEA	14d	CA 125	4d
TPA	7d	PSA	2d
CA 15-3	7d	TK	2d
AFP	5d	hCG	1d
CA 19-9	5d	SCC	0,3h

Metody stanovení TM

1. Imunoanalytické metody

2. Metody molekulární biologie

3. Metody chemické

Stanovení enzymů

Metody chromatografické

Metody elektroforetické

Standardizace imunoanalytických metod na stanovení TM je nízká

Příčiny

- ✓ Nízká specifita používaných protilátek, které jsou orientované proti nestejným epitopům
- ✓ Antigen existuje ve více izoformách
- ✓ Interference

Vyjadřování výsledků

Koncentrace TM v krvi jsou velmi nízké

Většina TM vykazuje heterogenitu

Neexistuje certifikovaný referenční materiál

Jednotky koncentrace:

- ✓ **Látkové množství (ug/l a ng/l)**
- ✓ **Biologická nebo imunologická aktivita (U/l, kU/l)**

Významné změny hladin TM

- ✓ **Bez terapie** (v klinické remisi)
výrazný nárůst koncentrace ve třech následujících odběrech
- ✓ **Během terapie**
nárůst o $>25\%$ progrese onemocnění
pokles o $>50\%$ částečná remise
- ✓ **Matematicko-statistické postupy**

Budoucnost

- Mikročipové technologie
- Nové molekulárně biologické **techniky vyšetřující na úrovni genu** (DNA, mRNA), **eventuelně proteomu** (proteiny)
- Vysokorozlišovací dvojrozměrná elektroforéza
- **Hmotová spektrometrie**

Klasické sérové nádorové markery však zatím mají stále nenahraditelné místo

Další metody používané pro diagnostiku nádorů

- Patologie
  - Histologie
  - Cytologie
  - Imunohistochemie
- Průtoková cytometrie
- Biofyzikální (rtg, CT, Sono, PET)
- Metody molekulární biologie
  - PCR, DNA mikroarray, proteomika

Princip: **FDG-PET**

- 2-deoxy-2-[¹⁸F]fluor-D-glukóza
18F-deoxy-fluorglukóza

Fluorodeoxyglukóza (FDG)

FDG je značená radionuklidem,
rozpadajícím se za vzniku pozitronu

- **Pozitronová Emisní Tomografie (PET)**

➤ **Nádorová buňka má při rychlém růstu velkou spotřebu glukózy**

➤ FDG je z injekční aplikaci do krve transportována do tkání jako glukóza, je fosforylována, ale nepodléhá následné defosforylaci a je tkáněmi vychytávána (fyziologicky akumulována mozkiem, částečně vylučována do moči)

**Obraz představuje
spotřebu glukózy ve
tkáních**

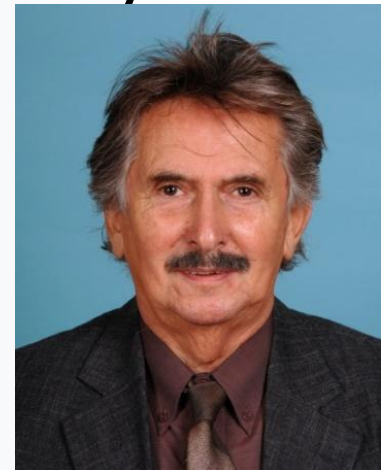
Onkofetální antigeny

➤ **AFP**

➤ **CEA**

AFP (Alfa-1-fetoprotein)

- Syntetizován během vývoje plodu, mizí po porodu. Hlavním zdrojem je žloutkový vak, fetální játra a GIT.
- Glykoprotein (4% sacharidů, Mr 70 000) podobný albuminu, popsán 1963
- Různé molekulové varianty lišící se v glykosylaci
- Prof.MUDr. J. Masopust Dr.Sc.

AFP

- Součástí screeningu vrozených vývojových vad (v 2. trimestru) – ukazatel fyziologického vývoje těhotenství
- *Zvýšené hodnoty:*
  - ca hepatocelulární, testes, ovaria, žaludek, pankreas
- *Nespecifické zvýšení:*
  - hepatitidy, fyziologicky v graviditě, fetální abnormality, alkoholismus, cirhóza a selhání jater

CEA

(Karcinoembryonální antigen)

- Fyziologicky je syntetizován během embryonálního a fetálního období.
- Hlavním zdrojem je povrch sliznic převážně v gastrointestinálním traktu a v pankreatu.
- **Glykoprotein** (50% sacharidů, 641 AK, Mr 180 000)
- Různé molekulové varianty lišící se v glykosylaci, existuje >36 variant, ovlivňuje buněčnou adhezi

CEA

➤ *Zvýšené hodnoty:*

kolorektální ca, ca žaludku, ca pankreatu, ca plic, mléčné žlázy, jater, ...

➤ *Nespecifické zvýšení:*

jaterní cirhóza, pankreatitida, **kuřáci**, alkoholismus, zánětlivé střevní, plicní a žaludeční onemocnění, hepatitidy, autoimunní choroby

Karbohydrátové molekuly s epitopy rozpoznávané pomocí mAb

- **CA19-9** (také GI-CA, GI-MA)
- **CA15-3**
- **CA125**
- **CA72-4**

CA 19-9

- Izolován z buněk kolorektálního karcinomu hybridizační technologií
- Vyskytuje se jako glykoprotein ve tkáních (glykolipid) nebo v krvi (mucin) a sekretech
- Příbuzný antigenu krevní skupiny Lewis a/b
5-10% populace tento antigen netvoří
- **Není nádorově ani orgánově specifický**

CA 19-9

➤ *Zvýšené hodnoty:*

diferencované **ca pankreatu a žlučových cest,**

kolorektální ca, žaludek, játra

➤ *Nespecifické zvýšení:*

jaterní cirhóza, hepatitida, pankreatitida,
onemocnění žlučových cest, diabetes,..

CA15-3

- Glykoprotein diferenciačního typu produkován v dospělosti v epiteliálních buňkách vývodů mléčné žlázy, slinných žláz a bronchů
- **Zvýšené hodnoty: ca prsu,** ovaria, děložního čípku, prostaty, plic a kolorektálního karcinomu
- **Nespecifické zvýšení:**
benigní onemocnění prsu, jaterní cirhóza, plicní choroby, GIT, renální poruchy

CA125

- Glykoprotein s vysokým obsahem sacharidů, syntetizován především v epiteliálních buňkách u ca ovárií
- **Zvýšené hodnoty:**
  - ca vaječníků (ovárií)**, gynekologické tumory, ca plic, hepatocelulární karcinom
- **Nespecifické zvýšení:**
  - gravidita, gynekologické choroby, GIT, selhání ledvin, chronické onemocnění jater

HE 4

(Human Epididymal Protein 4)

Je produkován ve vysokých koncentracích u pacientek s ca vaječníků

CA 72-4

(tumor asociovaný antigen, TAG 72)

➤ Glykoprotein (mucinový komplex)

➤ Zvýšené hodnoty:

ca jícnu, GIT, žaludku, pankreatu, ovaria, střeva

➤ Nespecifické zvýšení:

choroby jater, ledvin, zánětlivá onemocnění, vředová choroba žaludku, GIT

Hormony a jejich metabolity

- **hCG**
- PTH
- ACTH
- Kalcitonin
- Gastrin
- Prolaktin
- Epinefrin a Norepinefrin
- Tyreoglobulin (TG)

hCG

(Lidský choriogonadotropin)

➤ Glykoproteinový hormon tvořený podjednotkami alfa a beta (dimer), může docházet k disociaci na podjednotky, beta podjednotka může být štěpena na močový gonadotropinový peptid (beta-core fragment)

➤ Stanovuje se:

Celkový hCG (intaktní hormon-dimer+volná β -podjednotka)

intaktní hCG (bez volné β -podjednotky)

volná β -podjednotka

beta-core fragment

hCG

- Syntetizován placentou ihned po početí
- **Zvýšené hodnoty:**
Choriokarcinom, ca testes, ca ovarií
- **Nespecifické zvýšení:**
Fyziologicky v těhotenství
cysty ovarií, myomy

Proliferační a diferenciační antigeny

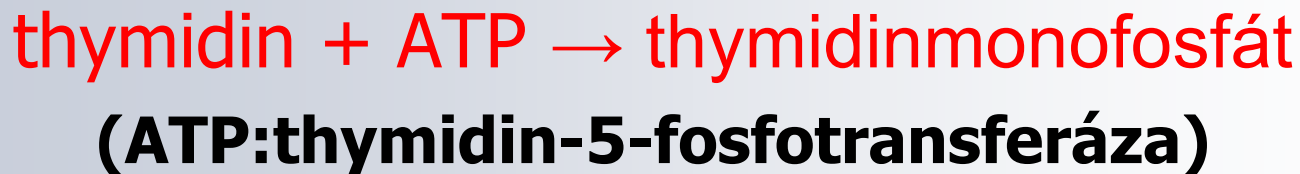
- **PSA**
- **TK**

Fragmenty cytokeratinů

- **TPS**
- **CYFRA21-1**

TK (Thymidinkináza)

- **Enzym podílející se na syntéze DNA,** umožňuje syntézu DNA náhradní cestou, ukazatel buněčné proliferace

- 2 izoenzymy: TK1 (fetální) v séru 95%
TK2 („dospělý“)

TK (Thymidinkináza)

➤ Zvýšené hodnoty:

hematoonkologické malignity (akutní leukémie a nehodgkinské lymfomy), plicní karcinom, ca kůže

➤ Nespecifické zvýšení:

nemaligní plicní onemocnění, virové choroby, revmatické choroby, léčba některými cytostatiky (MTX)

TPS

(Tkáňový polypeptidový **specifický** antigen)

- Antigen odpovídající rozpustným fragmentům cytokeratinů 8 a 18
- Marker **proliferační aktivity** nádorových buněk
- Zvýšení:
ca ledvin, **močový měchýř**, plíce, prsa
- Nespecifické zvýšení:
infekce, choroby jater, ozařování

CYFRA 21-1

(Solubilní fragment cytokeratinu 19)

- Vzniká v epiteliálních buňkách skvamózního (epidermoidního) typu
- **Zvýšení:**
  - ca plic, močového měchýře**, cervix, žaludku, pankreatu, prostaty, hlavy a krku
- **Nespecifické zvýšení:**
  - zánětlivá plicní onemocnění, infekce, TBC,...

Enzymy

- LD (laktátdehydrogenáza)
- **NSE** (nespecifická enoláza)
- PSA (prostatický specifický antigen)
- TK (thymidinkináza)
- Tumor M2-PK (izoenzym pyruvátkinázy)

LD

(Laktátdehydrogenáza)

Cytoplasmatický enzym, který katalyzuje reakci anaerobní glykolýzy, to vysvětluje přítomnost LD ve všech tkáních ($\text{pyruvát} + \text{NADH} + \text{H}^+ \leftrightarrow \text{laktát} + \text{NAD}^+$)

Zvýšení jeho aktivity v krvi není orgánově specifické → stanovení dnes slouží spíše k vyloučení onemocnění

Doplňkový marker pro monitorování nemocných s nehodgkinskými lymfomy, leukémií, i dalších nádorů

NSE

(Neuronspecifická enoláza)

- Cytoplazmatický, glykolytický **izoenzym enolázy** (katalyzuje přeměnu 2-fosfoglycerátu na fosfoenolpyruvát)
- Vyskytuje se jako dimer ($\alpha\gamma$ a $\gamma\gamma$)
- **Fyziologicky** je produkován v nervové a plicní tkáni vyvíjejícího se plodu, v dospělosti v různých strukturách neuroendokrinního původu

NSE

➤ *Zvýšené hodnoty:*

malobuněčný **plicní karcinom** (SCLC),
nádory mozku (**neuroblastomy**) a
neuroendokrinního systému
(feochromocytom)

➤ *Nespecificky zvýšené hodnoty:*

- nemaligní plicní onemocnění,
jaterní choroby, **hemolýza !**, zranění
mozku

Další TM

- SCCA (Antigen karcinomu skvamózních buněk)
- Feritin
- B2M (Beta-2-mikroglobulin)
- Monoklonální imunoglobuliny
- S-100B
- Chromogranin A (CgA)

S-100 beta

- Poprvé popsán v centrálním nervovém systému, skládá se z podjednotek α a β .
- Zvýšené hodnoty:
  - Maligní **melanomy**
- Nespecifické zvýšení:
akutní poškození mozku, kostní zlomeniny, záněty a infekce

Chromogranin A (CgA)

- Kyselý glykoprotein vyskytující se v neuroendokrinních tkáních
- Zvýšené hodnoty:
  - neuroendokrinní malignity
- Nespecifické zvýšení:
terapie kortikoidy, ledvinné a jaterní choroby

Doporučení ČSKB, ČOS a ČSNM⁽²⁰¹³⁾

Hledat

Česká společnost
klinické biochemie
Česká lékařská společnost Jana Evangelisty Purkyně

česky | [english](#)

ČSKB Odborné akce Vzdělávání Časopisy **Doporučení** Stanoviska Spolupráce Sekce laborantů Kvalita Legislativa Odkazy

Kalkulátory

Doporučení

**Doporučení k využití
nádorových markerů v
klinické praxi**

květen
2013

revize
doporučení z r.
2008

aktuální

Zkrácená verze
publikována v:
Postgraduální medicína
2013, 15, 40-50.

Diagnostické využití (1)

Doporučení odborných společností

Typ nádoru	Hlavní	Vedlejší
Tlusté střevo, rektum	CEA , CA19-9	
Žaludek	CEA, CA72-4	CA19-9
Pankreas	CA19-9 , CEA	CA125
Prsní žláza	CA15-3 , CEA	CA125, TPS
Ovarium	CA125 , CA19-9	CA72-4
Děloha	SCCA, CA125	CEA

Diagnostické využití (2)

Typ nádoru	Hlavní	Vedlejší
Plíce (malobuněčný)	NSE , CEA	TPS
Plíce (nemalobuněčný)	CYFRA 21-1	SCC
Germinální nádory	hCG, AFP	NSE
Játra	AFP , CA19-9	CEA
Močový měchýř	TPA, TPS	CYFRA 21-1
Prostata	PSA , FPSA	
Hematoonkologické	TK, B₂M	paraprotein

Hemoglobin ve stolici

- **Kolorektální karcinom**

Závěr

Nádorové markery nelze přeceňovat,
ale
ani zatracovat